

L a t w e e f c h u   A w i s e s .

Nr. 3. Zettortdeenâ 18tâ Janwar 1851.

No Salkasmuischas.

Salkasmuischas Latweefchu basnizas draudse mihtus tizzibas beedrus fweizinadama schinni lappinâ ar ihfeem wahrdeem isstahstihš, kâ tanni pawadditâ 1850tâ gaddâ, kas patlabban laika-kappâ guldinahšs, ar Deewa paligu isdeweess.

Schebligais Deews isgahjuschá gaddâ no wissahm breefmahm un niknahm fehrghahm, kas daschu Kursennes stuhri pahrstaigajuschas, muhsu draudsi isfargajis, un ar farwu fwehtibu muhsu laufus un druwas baggati fwehtijis, tã ka maisite truhktin ne peetruhke, un dasch draudses lohzeelis, kam gruhti laiki flehti, lahdi un kulli bij istulšchojuschi, un parradu swars jo zeeti speede, jaw weeglaki atpubschahš un ar pateizigu firdi un jaukã zerribã pahr jauna gadda flegfni pirmu sohli zell.

Ist ihpaschi paschi Salkeneeki steidsahš Deewam pateizibu doht, jo wezzi kungi, kas lihds schim to muischu turreja, no schebligas firds fainneekeem tohs wezzus muischa-parradus pawiffam atlauduschi, un jaunais dsimtskungs, kas taggad to muischu pirzis, jaw tanni ihfã laika farwas waldischanas pee mums wisseem to slawu eemantojees, ka ne ween gohdawihšs, kas, pats taisnibas zellu staigadams, ne atwehl kahdu aplam speest, bet arri mihligš lauschu-tehws effoht, kas Latweefchu draugs buhdams, bes lepnibas ar wisseem farunnajahš un allaschin palihds, fur pee wianna paligu meke. Sapratfisi, ka teescham teizams kungs irr, jo — ko lihds schim Salkeneeki newa peedsihwojuschi — zeen. Veelskungs isgahjuschá gaddâ wissus tohs pagasta lohzeelus ispirke, kas nekrušhšs tappe nodohhti. (Zillai diwi paschi ispirkuschees.) Utwehlesim no wissas

firds Salkeneekeem tahdu kungu, jo nabbadsi-fchi farwã muhschã gan daschas fuhras deenas redsejuschi, — un garrus sillus swahrkus no smalkas wadmallas un spohschas fudraba knohpes retti wehl atraddisi, — kã schurp un turp tillai wahrpas rohдахs, kad nikna krusa tarwu kweefchu laufu irr pahrstaigajuse. Seem krohna laudim, kas pee muhsu basnizas draudses peederrigi, arri labbi isdohdahš, itt ihpaschi Brambergneekeem, Palzgramneekeem un Kasmirneekeem, kas jaw us renti mahjas turr. Zehlabneeki un Wehtreneeri preezigi eefsch tahš drohschas zerribas irr, ka wehl schinni gaddã arridsan no klausibas tapfchoht atfwabbinati.

Negantiga brandwihna dseršhana, kas meefu un dwehfeli maita un zilwela buhschanu nizzina, ar Deewa paligu muhsu draudse par fwefchineezi paleef, un arri isgahjuschá gaddã tillai weens behrns ahrlaulibã dsimmis. Wezzaki lahpraht un bes wissas speefchanas behrnus stohlã suhta, kurrã labs stohlmeisters pareisi farwu ammatu apklohpj. Muhsu mihlais Deewa nams katrã fwehdeenã ar klausitajeem tã pildahš, ka allaschin ruhmes peetruhkt, un wiffi ar pasemmigu firdi pee ta apschelofchanu melle, kas to pasauli til lohti irr miblejis, ka wiasch farwu paschu weenpeedsimmuschu dehlu irr demis, ka wisseem teem, kas tizz eefsch wianna, ne buhs pasusteess, bet to muhschigu dsihwofchanu dabbuht.

Salkasmuischas basnizas draudse 1850tã gaddã:

1) irr dsimmuschi:	pawiffam	153
	puischi	79
	meitas	74
	laulibã	152
	ahrlaulibã	1
	dwihnischu pahri	3

- 2) irr jaunekki eefwehtiti 103
 3) irr pahri laulati 48
 4) pee fwehta meelasta bijufchi 5785
 (muhfu draudse 220 fainneeki, un tà zaur
 zaureem isgahjuschá gaddà no katrahm mah-
 jahm 26 deewgaldneeki pee Deewa galda
 fahjuschees.)
 5) irr mirruschi: pawiffam 136
 wihrischi 76
 feewischi 60
 80 lihds 95 gaddus wezzi 9
 6) gadda-fkohlasbehrni, bes teem jaunekteem,
 fcohlu apmeklejuschi 35

Kaut jelle scheligais Deews mums to
 firds-preeku liktu poodsihwoht, ka nahkofchá
 gaddà atkal no sawas draudses labbu sinnu
 warretum doht; bet, mihti tizzibas beedri, arri
 luhdsamees, ne eheet lepni, un barrait allaschin
 zaur Awischi lappahm mums sinnamu, ka
 jums sawà starpà klahjabs. R—n.

Saunas sinnas.

Uhdeni irr fihkuschi:

1850 Stà Oktober Duhres meschafargš
 Krischjahns Mattihs uhdens fudmallu fluh-
 schas gribbedams uswilkt, eekrittis un no uh-
 dens appafsch rittineem rauts, tà irr saploh-
 fihš tappis, ka tikkai ohtrà deenà wianu at-
 radduschi. Wihs bij 40 gaddus wezz un
 6 behrni bahrenischi palikkuschi!

22trà Oktober Kalkuhnes muischas fain-
 neeka dehlš Johse Gutneek, 22 gaddu wezs,
 un kalps Mikkelš Pletschkau, 29 gaddu wezs,
 pahr Lauzes uppi, kas stipri pehrpludduse,
 gribbedami jaht, tiltu ne warrejuschi ustrah-
 piht un no leelas straumes aisgrahbti, nosli-
 kuschi, jebfchu laudis gan peefstrehjuschi glahbt.

25tà Oktober Pohpes muischas (pee Wen-
 tespils) meita Edde Diedrichsohn kroggà stipri
 eedsehrufes un gribbedama eet wehl ohtrà
 kroggà dsert, Wentsuppè eekrittuse un nosli-

kuse! Redsi, tà nahf teem grehzineekeem ta
 fohlita fohdibas stunda ka flasdu walgs!

15tà Dezember tee Wez-Schrenes fainneeki
 Johrgis Grikkht un Johrgis Pleeder Dau-
 gamà noslikufchi. Pee Widsemmes krasta
 laiwu us leddu uswilldami leddus ischfihdis
 un abbi dsikkumà eekrittuschi! Abbeem irr
 feewa un behrni palikkuschi! R. S—z.

So augstaki kahp, jo smaggaki kriht.

(Stattees Nr. 2. Weigums.)

Pehz 2 gaddeem wezzais Keepolts nomirre.
 Mantu un leetas pahrdewe un to naudu is-
 dallija us puffi. Anne, wezzaka meita wehl
 ne ko ne bija dabbujusti no tehwa mantas; ta
 dabbuja mahjas un naudu. Trihne jau no
 tehwa bija dauds naudas dabbujusti, un tam
 dehl tai masaka dalka kritte. Mahte palikke pee
 jaunakas meitas. Frizzis Leitneris, kas lihds
 schim bija zerreis wehl dauds ko no feewas
 tehwa mantas dabbut, bija traks no dusmahm,
 kad Trihne no tehwa pahrdohdas mantas ne
 atnesse wairak mahjäs, ka 50 rubtus. Gessch
 sawahm dusmahm winsch seewu pehre ur fitte
 un lammaja no rihta agruma lihds wehlam
 wakkaram. Kahds labbums Trihnei bija no
 baggata wihra?! Gruhti winnai bija jazeesch;
 weenäs affaräs ta sawu maifi ehde. Bet klau-
 fees, kas wehl gaddijabs.

See 50 rubli bija ahtri pahrdserti. Par-
 radneeki Frizzim Leitnerim ne dohd meeru; ik
 deenas ja-eet us teefahm. — To mandagu pehz
 Turgeem fastreen laudis pee Leitnera bohdes.
 Bohdes durwis irr aisflehgtas un aisfehgele-
 tas. Frizzis Leitneris pats nau mahjäs. Kur
 irr? Irr aisbehdšis prohjam. Kas wehl no
 naudas bijis, to panehmis un aisbehdšis us
 fwefchu semmi. Kas wehl no leetahm un man-
 tas bija, panehme parradneeki. Trihnei, behr-
 neem un wezzai mahtei ne paleek ka kreklis us
 muggura. — Ko nu darriht? Strahdaht Trihne
 ne spehj, rehzinäs irr smalkas; deenastu us-

nemt kauns. Leela zeeniga mahte bijusi, kas nu buhs?

Trihnei naw maifes preefch sewim un behrneem, ko mahtei dohs? — Augsti bija kahpufchi, bet arri smaggi krittufchi. Smeedamees un preezadamees pilfata bija braukufchas eefcha, raudadamas preeku un affaru weetu atstahje. Greete un Trihne ar behrneem, wiffi ta la nabbagi noplifufchi ar bassahm kahjabm dohdahs no pilfata projam. Tesim, falka mahte us Trihni, eefim pee Annes un luhgim, lai par mums apsehlojahs. Anne dsihwoja pahrtiklusi un gohdigi ar sawu wihru tehwa mahjas. Weenigu mahsi un mahsi ne warr atstumt. Ta nu Trihne ehd ar behrneem pee mahses shehlastibas maiisi un aprauda sawu lepnu un augstu prahtu. — Teem lepneem tau-dim Deews turrabs pretti, teem pasemmigeem winsch irr shehligis.

Uk mihtee lassitaji! Trihne naw pirma, kam wella lepniiba un augsta kahrti azzis apstulboja un prahtu apmahnija. Skweens, kas ween warr, dsennahs un speeschahs us pilfatu tift. Dauds meitu skreen us pilfatu labbu leelu deenastu mekleht, lai buhtu naudas isleppotes un gehrbtees ar raibahm luppateem un kankarahm. Bet — kahdu mantu meitas pilfata eemanto? „Kaunu!“ Meita aisgahjusti us pilfatu, mahta atnahk atpakka. Un — tad wehl apdahwina lauku draudses ar beslaulibas behrneem. Sirds sahpu azzis usmest us tahdu lauku meitu, kas pilfata deene. Wels wianas sinn, kahdu wallodu tahs runna. Wahzu un Latweefchu wallodu jukka jukkam; wezza nomasgata kartunu kleite muggura. Glasch zimdi un sonnenschirms rohla — bet — azzis eekrittufchas bedres, waigs usdundsiss, ka dschrajam — ko es dauds teilfchu — gattawa mauka! — Lai Deews ne dohd! Uk juhs negudras, gekkigas lauku meitas! woi juhs tad ne warreet palikt pee lauku draudses un sawu gohdu lohpt. — Us lauku meitu, apgehrbtu ta ka tehwi tehwi apgehrbuschees, irr preeks azzis usmest, bet pilfata meitu redseht

gohdigam zilwekam reehjahs; un tatschu tahdas deenasta meitas eefch pilfata turrabs par labbakahm, ka lauku meitas, un sinn pazeltees par tahm un tahs nizzinaht. Un kamdeht? Tamdeht, ka tahs pilfatneezes walka mauzibas algu un mahk Wahzu wallodu lausihht.

Uk kahdus brihnumus ne peedsihwojam? — Preefch kahdahm neddetahm mannim gaddjahs satikt pilfatneezi no lauku draudses preefch kahdeem gaddeem us pilfatu aisprezzatu. Schi seewia wedd masu sehnu pee rohkas, funnihts lihds. Es seewu pasihstu un masu sehnu usrunnaju, fazzidams: nu dehlinfch, kur eefi? Mihlais lungs, atbild seewa, mans dehls ne mahk Latweefchu wallodu runnaht. Es sawa prahta dohmaju: ak tu mulka seewa, tehwa wallodu aismirft irr gan leels grehls! Bet — tatschu gribbetu dsirdeht, woi seewa taifnibu runnajusi, woi ne? Es praffu us Wahzu wallodu sehnu: ar kahdu wahrdu funniti fauka? Sehns atbild; bet tu shehligais Deews, kahds meldinsch sehnam! Lai gan ne gribbetu seewin' apkauneht, irr un irr jafmeijahs; nedf Latweefchi, nedf Wahzi wahrdi: „Mein und eist pidell!“ — lai saproht kas warr!

Smeeklu stahstinsch.

Kahdu zaur meschu eijoschu Schihdu apstahje wilks; Schihds ne sinnadams no isbailehm ko darriht, turreja wilkam sawu speeki pretti; tanni pascha brihdi kahda eefch krummeem paslehpufchahs jehgera plinte sprahge un wilks wahrtijahs eefch sawahm affinim. Pehz Schihds us pilfatu aisgahjis stahstija sawu speeki rahdidams, ka schis to jaw 40 gaddus nehajis, bet ne sinnajis, ka tas lahdehts effoht bijis, lihds to brihdi, ka winsch ar scho to wilku noschahwis.

u.

Krohd sineeks naw mulkis.

Kahda walkara, Wahzsemme, eenahk kahds lungs schenki, un atrohn schenkeri weenu paschu

pee galda fehshoht un pee katra krehsla leelu
 nubju noliktu. Schis to jauta: Kalabbad
 juhs tahs nubjas pee teem krehfleem nolikku-
 fchi? — Schenkeris: „Ja, redseet mans lungs,
 ik wakkaru sanahl tee bandineeki pee mannis
 kahrtas spehleht, un ar weenu ta spehle ar
 dumpi un kaufchanohs beidsahs, un tad tee
 wisseem krehfleem tahs kahjas atfitt; tadeht
 scho wakkat es tahs nubjas noliktu; lai nu
 ar tahm sittahs un mannis krehslus pataupa.“

E. F. S.

Grahmata bes bohlfstabeem.

Wezs mihrs, kam bahrd' un galwina,
 Ra sneegs jau baltas mirdeja,
 Bet waigi prischf forkani
 Wehl itt ka jaunam sehnam bij',
 Pee durwihm ahra fehdeja
 Un grahamtinâ lassija.

Garsobbis garram staigadams,
 To firmo lassoht redsedams,
 Ra augsti = mahzihst mihrs to sweiz,
 Tad smeedamees us wezzo teiz:
 „Ko nertihst lappas fatteres ta?
 Tu ne pasihsti tur ne U.“

Schai grahamtinâ dakterlungs
 Naw U neds B, ka redsamâ Jums.
 Til fehshas lappas ween tai irr,
 Un wissas tufshas, lai kur schkir.
 Tahm pehrwe katrai sawada,
 Nu klausset, ko tas fluddina:

Ra debbes spihd ta pirma prett',
 Un mahz': us augschu azzis mett';
 Ra rohse ohtra fark'na stahw,
 Rahd' Westitaja affins-nahw;
 Ra lilje balta trescha mirds,
 Sauz: gabda, ka few skaidra firds!

Ra ohgle mella zettorta:
 Zumsch kaps few gaida! mahza ta;
 Ra ugguns peekta swehero, rau,
 Sauz: past'ra-been' lai prahstâ stahw!

Ra selts ta festa lappa spihd,
 Rahd' debbes = gohd', kur swehtec mihst.

Rad apzerru, ko mahza tahs,
 Tad firds man drehb — birst affaras:
 Schè wissas mahzibas man eefsch'
 Par to, kas dshiwè gaddahs preeksch',
 Tahs tadeht man dauds dahrgakas,
 Ne Zuhfu mantas — grahamtas.“ —

Tas mahzihst mihrs klus aiegahja.
 „Hm! tas irr tees!“ miensch dohmaja;
 „Kas dauds ko mahf, bet mas ko darr',
 Mas labbus auglus zerreht warr; —
 Kas mas ko sinn, bet darr' zil mahf,
 Tam swehti augli rohka nohf.“ —

E. Dunsberg.

U s t i z z i b a.

Woi es ilgi dshiwoschu?
 Woi es ahtri nomirschu?
 Woi dauds preekus redseschu?
 Kas to mannim sinnahst dehs?
 Bet ka, kamehr dshiwos ween buhschu
 Es no Deewa fargahst kluschu,
 To es sinn un ne bihstohs!

E. Dunsberg.

Teefas fluddinafchana.

Wissi tee, kam kahdas taisnas parrabu praffschanas
 buhtu pee tahs atstahstas mantas ta nomirruscha Wi-
 skahumuischas kalpa Krishjahn Dsholin (Strauß) no
 Silbdeschu mahjahn, tohp zaur scho usaizinati, 2 mehne-
 schu starpâ no appalschraftstas deenas pee Erzogumuis-
 schas pagasta teefas peeteiktees, jo wehlah ne weenu
 wairs ne klausihst. Tapatt arridsan tee, kas tam scheid pee-
 minnetam nelaitim ko parradâ, teef usaizinati, sawus
 porradus lihds 2tram Merz 1851 pee schihst pagasta
 teefas aismaksoht, zittabi tohs paschus pehz nobeigta
 termina pehz liklumeem strahpehs. Erzogumuischâ,
 tai 30tâ Dezember 1850. 1

(L. S.) ††† Zuhbel, peefschdetajs.
 (Nr. 776.) U. J. Monkiewicz, teef. skrihw.

B r i h w d r i k k e h t.

No juhymallas-gubernias augstas waldischanas ruffes: Jensor Hofrath J. de la Croix.
 No. 24.